

STRUČNÉ POKYNY PRO AGENTURY

Prevence a kontrola infekčních onemocnění u injekčních uživatelů drog

Aktualizovaná verze z roku 2023

Základní informace

V Evropské unii / Evropském hospodářském prostoru (EU/EHP) a v zemích z východní oblasti evropské politiky sousedství se stále šíří hepatitida B a C, HIV a tuberkulóza (TBC), které jsou příčinou značné nemocnosti a úmrtnosti.

Na tyto nemoci se zaměřuje cíl udržitelného rozvoje 3.3 Organizace spojených národů (OSN), jímž je „do roku 2030 ukončit epidemii AIDS, tuberkulózy, malárie a zanedbávaných tropických nemocí a bojovat proti hepatitidě, vodou přenášeným nemocem a ostatním přenosným nemocem“. Jednotlivé země tohoto cíle udržitelného rozvoje nedosáhnou, pokud se těmito nemocemi nebudou zabývat u všech skupin obyvatelstva, včetně injekčních uživatelů drog.

Důvodem je skutečnost, že injekční užívání drog zůstává významným rizikovým faktorem z hlediska nákazy infekčním onemocněním přenášeným krví (např. hepatitidou B a C, HIV) a že injekční uživatelé drog v EU/EHP a v oblasti evropské politiky sousedství jsou vystaveni vysokému riziku dalších infekčních onemocnění (např. sexuálně přenosných infekcí, TBC).

Prevence a kontrola infekčních onemocnění u injekčních uživatelů drog je důležitá, protože tato onemocnění snižují kvalitu života a střední délku života každého jedince. Kromě toho existuje riziko následného přenosu na další osoby, včetně jedinců, kteří si drogy injekčně neaplikují.

V konečném důsledku mohou tyto nemoci vést ke vzniku nepřímých i přímých společenských nákladů, například v důsledku snížené produktivity a vysokých nákladů na léčbu a péči.

Cíl a cílová skupina

Cílem společných pokynů Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) a Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) je podpořit tvůrce politik a odborníky plánující programy v oblasti veřejného zdraví a sociální programy posílením základních podkladů pro vytváření vnitrostátních strategií, politik a programů zaměřených na prevenci a kontrolu infekcí a infekčních onemocnění u injekčních uživatelů drog.

Maximalizace přínosů intervencí

Aby tyto intervence přinesly maximální užitek, měly by být přiměřeně financovány a prováděny v souladu se zásadami prevence a poskytování služeb. Tyto zásady zahrnují provádění konkrétních intervencí:

- v kombinaci, aby se dosáhlo maximálního pokrytí a účinnosti;
- v kontextu dalších relevantních činností na podporu zdraví, které se zaměřují na strukturální a individuální faktory podporující zdravější a/nebo bezpečnější chování (např. činnosti, které snižují stigmatizaci a diskriminaci nebo podporují bezpečnější sexuální chování a chování při užívání drog); a
- s využitím praktického, cíleného, komunitního přístupu zaměřeného na jednotlivce.

Hlavní oblasti intervence po kritickém přezkoumání poznatků skupinou odborníků

Na základě nejspolehlivějších dostupných poznatků a/nebo příznivých posudků odborníků, jakož i na základě postupů, které jsou považovány za osvědčené podle stávajících mezinárodních pokynů, bylo určeno šest hlavních oblastí intervence. Jejich přijetí by mělo být považováno za klíčové prvky komplexního přístupu k prevenci a kontrole infekčních onemocnění u injekčních uživatelů drog, který vychází ze zohlednění příslušných provozních potřeb a regulačních a právních rámců:

1 Poskytování sterilního injekčního náčiní

Zajišťovat sterilní jehly a injekční stříkačky a další náčiní na přípravu drog (vaříče, filtry a vodu na injekce), a to i ve věznicích a prostřednictvím lékáren.

2 Léčba drogové závislosti

Poskytovat léčbu opioidními agonisty, a to i ve věznicích;

zajišťovat sterilní injekční náčiní v kombinaci s léčbou opioidními agonisty;

nabízet informace, vzdělávání, poradenství a školení zaměřená na dovednosti spolu s léčbou opioidními agonisty a programy výměny jehel a injekčních stříkaček, a to i ve věznicích.

3 Očkování

Nabízet očkování proti hepatitidě A a B, infekcím dýchacích cest, jako je covid-19 a chřipka, a proti tetanu, aby se předešlo infekčním onemocněním a/nebo jejich komplikacím u injekčních uživatelů drog; kromě toho nabízet zejména injekčním uživatelům drog žijícím s HIV očkování proti pneumokokům a lidskému papilomaviru.

4 Testování na infekční onemocnění

Nabízet dobrovolné, důvěrně prováděné rutinní testy s informovaným souhlasem v souladu s příslušnými pokyny:

- na virus hepatitidy C a HIV všem injekčním uživatelům drog;
- na virus hepatitidy B všem injekčním uživatelům drog, kteří nebyli očkovaní nebo u nichž nebylo očkování dokončeno;
- na sexuálně přenosné infekce (např. syfilis, chlamydie, kapavka) všem injekčním uživatelům drog s příznaky sexuálně přenosné infekce a/nebo osobám s vyšším rizikem nákazy (např. v případě střídání sexuálních partnerů nebo výměny sexu za peníze/drogy);
- na TBC všem injekčním uživatelům drog s příznaky TBC a/nebo osobám s vyšším rizikem nákazy (např. jsou této

nemoci vystaveny nebo mají predisponující primární onemocnění).

Všem osobám s pozitivním výsledkem testu by měla být zajištěna péče.

5 Léčba infekčních onemocnění

Nabízet:

- antivirovou léčbu pro osoby s diagnózou hepatitidy B, které mají nárok na léčbu;
- antivirovou léčbu pro osoby s diagnózou hepatitidy C;
- antiretrovirální léčbu pro osoby s diagnózou HIV;
- léčbu TBC pro osoby s tuberkulózou;
- preventivní léčbu TBC pro osoby s tuberkulózní infekcí po vyloučení tuberkulózy;
- léčbu dalších infekčních onemocnění, jako jsou sexuálně přenosné infekce a bakteriální kožní infekce, podle klinické indikace.

Zajistit spolupráci mezi poskytovateli služeb zaměřených na injekční uživatele drog a poskytovateli péče s ohledem na infekční nemoci, aby se zvýšila propojenost s péčí, zejména v případě hepatitidy C.

Existují důkazy, že přinejmenším v případě hepatitidy C lze posílit dodržování léčby zapojením mentorů se zkušeností s touto nemocí.

6 Aplikační místnosti, které poskytují zařízení pro injekční aplikaci pod dohledem*

Zajistit zařízení pro injekční aplikaci pod dohledem za účelem snížení rizikového chování injekčních uživatelů drog, což by mohlo přispět k prevenci přenosu hepatitidy C a HIV.

*Většina aplikačních místností poskytuje zařízení pro injekční aplikaci pod dohledem. Jedná se o zdravotnická zařízení, kam mohou docházet lidé, kteří si drogy zakoupili jinde, a užívat je v čistém prostředí, obvykle pod dohledem personálu se zdravotnickým vzděláním. Regulační a právní rámce se v jednotlivých zemích liší a budou mít vliv na to, zda je možné tento druh služeb poskytovat a jaké provozní modely jsou povoleny.

Další postup

Očekává se, že pokud budou intervence prováděny v dostatečném rozsahu, přispějí k dosažení místních, regionálních, vnitrostátních a mezinárodních cílů v oblasti infekčních onemocnění.

Samotné provádění je složité a země se liší, pokud jde o stávající politiky, kapacity zdrojů, systémy zdravotní péče a sociální, kulturní a epidemiologický kontext, takže ti, kteří pokyny provádějí, musejí rozhodnout, které intervence a jejich kombinace by měly být upřednostněny s ohledem na konkrétní kontext, v němž mají být použity.

K dispozici je rovněž 12 modelů osvědčených postupů, jejichž cílem je pomoci zemím s přechodem od toho, co pokyny doporučují, k jejich uplatňování. Tyto postupy popisují intervence a přístupy úspěšně používané v evropských zemích k prevenci a kontrole infekcí u injekčních uživatelů drog.

Společně ukazují, jakou hodnotu má zapojení osob se zkušeností s touto nemocí, využití multidisciplinárních přístupů a zapojení zdravotních sester do komunitního testování,

kteří pro injekční uživatele drog zajišťují péči s ohledem na infekční choroby a pomáhá jim dodržovat léčbu.

Kromě provádění intervencí, důkladného dohledu a průběžného monitorování je zapotřebí průběžný výzkum týkající se prevence a kontroly infekčních onemocnění u injekčních uživatelů drog, do něhož by se mělo investovat.

Úplné znění pokynů lze nalézt na adrese:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/prevention-and-control-infectious-diseases-among-people-who-inject-drugs-2023>

Modely osvědčených postupů lze nalézt na adrese:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/models-good-practice-community-based-testing-linkage-care-and-adherence-treatment>